

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΛΕΝΗ ΠΑΤΣΙΑΤΖΗ

Α. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1. Τα δημογραφικά δεδομένα

α. Ο πληθυσμός

- Ελλάδα
- Φτωχή/ απαρχαιωμένες παραγωγικές δομές
- Μικρή έκταση/ ολιγάνθρωπη
- Περιορισμένα σύνορα
- Μικρή πληθυσμιακή πυκνότητα
- Εξάντληση τόπου και ανθρώπων/ εγκατάλειψη
- Πληθυσμιακή αύξηση/ περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες/ πενιχρά παραγωγικά πλεονάσματα
- Μικρές δυνατότητες (καταστροφικές οι περίοδοι αστάθειας, Κριμαϊκός κα)

β. Οι μετακινήσεις μέσα κι έξω από την Ελλάδα

Αστικοποίηση. Μεταναστεύσεις (Α. Μεσόγειος, Μαύρη Θάλασσα, Δούναβης, Ν. Ρωσία, Μ. Ασία, Αίγυπτος, Αμερική-σταφιδική κρίση)

2. Οι παραγωγικές δυνάμεις μέσα κι έξω από την Ελλάδα και η «Μεγάλη Ιδέα»

- Απουσία προϋποθέσεων παραγωγικής ανάπτυξης (πρώτες ύλες, ειδικευμένο/ φθινό εργατικό δυναμικό, κεφάλαιο, περιορισμένη αγορά)
- Ισχυρά κέντρα ελληνισμού στο εξωτερικό έως τα τέλη του 19ου αι.
- Μ. Ιδέα: προσδοκίες ολοκλήρωσης εθνικού οράματος- εθνικές κρίσεις

Β. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

1. Το εμπόριο

- Μικρά οικονομικά μεγέθη
 - Μικρός πληθυσμός
 - περιορισμένη αγοραστική δύναμη
 - απουσία παραγωγικών μονάδων μεγάλου μεγέθους
- Εσωτερική εμπορική κίνηση σε πολύ χαμηλά επίπεδα

Εμπόριο έως 1913: Εξωτερικό εμπόριο (παθητικό)

- Αντιμετώπιση επισιτιστικού προβλήματος
- Πηγή εσόδων
- Σταδιακή αύξηση συναλλαγών
- Κυριαρχία εξαγωγικού εμπορίου γεωργικών προϊόντων (σταφίδα)
- Εμπόριο πρώτων υλών, κατεργασμένων δερμάτων, μεταλλευτικών προϊόντων (μόλυβδος, μαγγανιούχα μεταλλεύματα, σμύριδα, θηραϊκή γη)
- Εισαγωγές αγροτικών προϊόντων (σιτηρά) και βιομηχανικών

- Εμπόριο με Αγγλία- Γαλλία, Βέλγιο, Ο.Α.
- Εμπόριο ελληνικών εμπορικών οίκων (Ν. Ρωσία, Παραδουνάβιες χώρες, Κων/λη, Αλεξάνδρεια)

2. Η εμπορική ναυτιλία

- 18ος αι.: Σημαντική ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα (Κιουτσούκ Καϊναρτζή, Γαλλική Επανάσταση)
- 19ος αι.:
 - Δύσκολα χρόνια (Ελληνική Επανάσταση)
 - Νέα κέντρα (Σύρος)/ Δυναμική παρουσία ελληνικών παροικιών
 - Ανοδική πορεία- έντονες αυξομειώσεις/ Κατασκευή λιμανιών, φάρων
 - Είσοδος στην εποχή του ατμού/ περιορισμένη διαθεσιμότητα κεφαλαίων/ επιχειρηματικός κίνδυνος
 - Κυριαρχία Ελλήνων επιχειρηματιών στην περιοχή του Δούναβη
- Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Υποδιπλασιασμός ελληνικού στόλου/ Νέα αρχή

3. Η διανομή των εθνικών κτημάτων

Ζήτημα «εθνικών γαιών»

Διανομή / Προβλήματα (δικαιώματα εκμετάλλευσης, ξεκάθαροι τίτλοι ιδιοκτησίας, εξαγορές, καταπατήσεις, διαφορές οθωμανικού – βυζαντινορωμαϊκού δικαίου)

Πολυτεμαχισμός εθνικών γαιών/ δημιουργία μικρών ιδιοκτησιών

Νομοθετικές ρυθμίσεις περιόδου 1870-1871/ Σημαντική διανομή καλλιεργήσιμων γαιών

4. Η εκμετάλλευση των ορυχείων

Λατομεία/ Παραγωγή οικοδομικών υλικών: Εξαγωγές ακατέργαστων προϊόντων

Ραγδαία εξέλιξη κλάδου (νομοθεσία, διάνοιξη διώρυγας Σουέζ)

Λαύριο: Εξόρυξη αργύρου- μολύβδου

Μήλος (θειάφι)/ Νάξος (σμύριδα)/ Θήρα (θηραϊκή γη) / μάρμαρο/ αλυκές

5. Η δημιουργία τραπεζικού συστήματος

- ⇒ Αναγκαιότητα δημιουργίας κεντρικής τράπεζας / περιορισμός τοκογλυφίας
- ⇒ -»- λόγω επιχειρηματικών πρωτοβουλιών
- ⇒ Αναγκαιότητα εξυπηρέτησης ειδικών κοινωνικών ομάδων

Ίδρυση Εθνική Τράπεζας (1841)/ Εϋνάργδος- Σταύρου

Εκδοτικό δικαίωμα

Δυνατότητα έκδοσης τραπεζογραμματίων

Έκδοση χαρτονομισμάτων

Διαδοχικές διευρύνσεις κεφαλαίων= κυρίαρχο τραπεζικό συγκρότημα ελληνικού χώρου

Αργότερα (δεκαετία 1860): Ιονική Τράπεζα, Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας, Γενική Πιστωτική Τράπεζα, Τράπεζα Βιομηχανικής Πίστewος κ.λ.π.

6. Η βιομηχανία

Απουσία προϋποθέσεων ανάπτυξης βιομηχανίας. Μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων/
Περιορισμένα μεγέθη

1870: Κύμα ίδρυσης βιομηχανικών επιχειρήσεων

Πρώτα χρόνια 20ου αι.: Σταθερό βιομηχανικό δυναμικό με τάσεις ανάπτυξης της βαριάς βιομηχανίας/
μεταλλουργίας/ ναυπηγικής/ τσιμεντοβιομηχανίας

Προβλήματα: έλλειψη κεφαλαίων/ περιορισμένη βάση οικονομικής εξάπλωσης/ έλλειψη πρώτων
υλών/ χρόνια έλλειψη εργατικών χεριών/ έλλειψη τεχνικής παιδείας
Αλλαγή δεδομένων μετά την εδαφική επέκταση

7. Τα δημόσια έργα

1830: Πρωτόγονες υποδομές/ Βαρύ δημοσιονομικό φορτίο

Προτεραιότητες: Πύκνωση οδικού δικτύου/ οικονομική ανάπτυξη/ γρήγοροι ρυθμοί αστικοποίησης/
σιδηροδρομικοί άξονες/ ανάπτυξη εσωτερικού εμπορίου

Προβλήματα: Μεγάλα κόστη κατασκευής/ θαλάσσιες συγκοινωνίες

Άλλα έργα: Αποξήρανση εκτάσεων/ Διάνοξη διώρυγας Κορίνθου/ Κατασκευές φάρων

8. Το δίκτυο των σιδηροδρόμων

Σιδηρόδρομος= συνώνυμο ανάπτυξης κατά τον 19ο αι.

Δυσκολίες: Έλλειψη κεφαλαίων/ Περιορισμένο ενδιαφέρον επενδυτών/ Θαλάσσιες μεταφορές

Κατασκευή μεγάλων σιδηροδρομικών αξόνων στην Ευρώπη- Κυβέρνηση Τρικούπη και εκσυγχρονισμός

- ⇒ Κατασκευή σιδηροδρομικού δικτύου/ Δανεισμός
- ⇒ υπηρεσίες αλλά όχι αλλαγή κοινωνικών και οικονομικών δομών

9. Τα εθνικά δάνεια

Δάνεια Αγώνα/ Δάνεια Οθωνικής περιόδου

Νέοι δανεισμοί

- ⇒ Διόγκωση δημοσίου χρέους (κάλυψη τρεχόντων ελλειμμάτων / δαπανών στρατιωτικών
κινητοποιήσεων)
- ⇒ Μικρό μέρος δανεισμού για παραγωγικές επενδύσεις

10. Η πτώχευση του 1893 και ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος

1893: Πτώχευση

1897: Ελληνοτουρκικός πόλεμος/ ΔΟΕ

Θετικές συνέπειες: αύξηση πιστοληπτικής ικανότητας/ αποφυγή χρόνιων δυσλειτουργιών/ εξυγίανση δημόσιων οικονομικών/ πλεονασματικοί προϋπολογισμοί/ αύξηση οικονομικών δυνατοτήτων κράτους

⇒ εφικτές οι μεταρρυθμίσεις της περιόδου Βενιζέλου

Το εξωελλαδικό ελληνικό κεφάλαιο

Οικονομικές δραστηριότητες Ελλήνων εξωτερικού: «χρυσή εφεδρεία» ελληνικού κράτους.

Μετά το 1860 συζητήσεις για προσέλκυση ομογενών / Τανζιμάτ : δικαιώματα σε χριστιανούς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

Μετά το 1870: Μετακίνηση Ελλήνων κεφαλαιούχων της διασποράς στο ελληνικό κράτος

- ⇒ αγορά τσιφλικιών Θεσσαλίας
- ⇒ επενδύσεις στο εμπόριο
- ⇒ μεταλλευτικές δραστηριότητες
- ⇒ δημόσια έργα τρικουπικής περιόδου
- ⇒ δανεισμός δημοσίου

Χαρακτηριστικά επενδύσεων: ευκαιριακός χαρακτήρας/ ρευστότητα/ επανεξαγωγή κεφαλαίων στο εξωτερικό

20ος αι: Σταθερότερη συμπεριφορά ομογενών κεφαλαιούχων

⇒ ανάπτυξη ελληνικού κράτους

Προσοχή: Πολλοί Έλληνες του εξωτερικού δεν ήταν κεφαλαιούχοι αλλά μετανάστες μεσοαστοί ή μικροαστοί

⇒ Εμβάσματα: ανάπτυξη οικονομίας

Γ. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙ.

1. Το αγροτικό ζήτημα.

- Κυριαρχία αγροτικού τομέα έως το 19ο αι.
- Σταδιακή υποχώρηση του ήδη από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης. Ταχύτατη ανάπτυξη της Ευρώπης- «δυτικός κόσμος»
- Ελλάδα: Αγροτική μεταρρύθμιση
 - Η κατοχή γης παύει να είναι πηγή εξουσίας
 - Κατάργηση μεγαλοϊδιοκτησίας – μικρές παραγωγικές μονάδες – νέες συνθήκες
 - Προοδευτική διανομή κτημάτων μετά την επανάσταση- πλήθος μικρομεσαίων αγροτών
 - Διεύρυνση (Επτάνησα, Θεσσαλία).
 - Τσιφλίκια. Αγοράζονται από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού
 - Νόμοι 1907: Απαλλοτρίωση, διανομή σε ακτήμονες. Ανεφάρμοστοι. Εντάσεις. **Κιλελέο 1910**
 - Βαλκανικοί Πόλεμοι: Ενσωμάτωση Μακεδονίας> Μουσουλμάνοι ιδιοκτήτες> νέα εμπλοκή.

- Χρόνια «Διχασμού»: Αποφασιστικό βήμα προς την ολοκλήρωση. Κυβέρνηση Βενιζέλου.

- ◆ Πολλαπλασιασμός ελληνικών ιδιοκτησιών.
- ◆ Αποκατάσταση προσφύγων.
- ◆ Πρόληψη εντάσεων στον αγροτικό χώρο.

- Επιτυχής αναδιανομή (85% Μακεδονία, 68% Θεσσαλία)

- Πίεση προσφυγικού προβλήματος (1922) > Ολοκλήρωση αγροτικής μεταρρύθμισης.

- Αγροτική οικονομία σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας
- Νέα κατάσταση, νέα προβλήματα.
- Ίδρυση Αγροτικής Τράπεζας

Το αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα δεν προκάλεσε τις εντάσεις που γνώρισαν άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

2. Τα πρώτα βήματα του εργατικού κινήματος.

- Διαφορές Ελλάδας με Ευρωπαϊκές και γειτονικές χώρες.

- Τέλος 19ου αι.: Σοσιαλιστικές ομάδες με μικρή κοινωνική και πολιτική επιρροή.

Λόγοι:

- ❖ Απουσία βιομηχανικών μονάδων
- ❖ Εργασία αλλοδαπών στα δημόσια έργα (με εξαίρεση τα μεταλλεία)
- ❖ Ιδεολογική κυριαρχία Μεγάλης Ιδέας

- Τέλος Βαλκανικών Πολέμων> Ενσωμάτωση Θεσσαλονίκης (πόλη με βιομηχανικό υπόβαθρο και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα)> Φεντερασιόν> Ρόλος Εβραϊκής κοινότητας.

- Διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας

- Α' Παγκόσμιος Πόλεμος: Πιέσεις προς ελληνική κοινωνία/ Εμπλοκή σε διεθνείς υποθέσεις/ Ρωσική Επανάσταση

- Ωρίμανση εργατικού κινήματος> Ίδρυση ΓΣΕΕ, ΣΕΚΕ=>ΚΚΕ

Αβραάμ Μπεναρόγια.

3.Οι οικονομικές συνθήκες κατά την περίοδο 1910- 1922.

1910-1922: Συνεχής πολεμική ετοιμότητα.

Βενιζελισμός> Το ελληνικό κράτος είναι μοχλός έκφρασης κι ανάπτυξης του ελληνισμού. Επιδίωξη ενσωμάτωσης νέων εδαφών.

Προϋποθέσεις: α. Θεσμικός εκσυγχρονισμός

β. Ανάπτυξη παραγωγικών δυνάμεων έθνους

Ο Βενιζέλος εκφράζει: α. ελληνική αστική τάξη

β. Έλληνες εξωτερικού

Εμφάνιση εθνικιστικών κινημάτων στην Ελλάδα > Μεγάλη Ιδέα

- ❖ Πλεονασματικοί προϋπολογισμοί- Πρόοδος εθνικής οικονομίας
- ❖ Αντιμέτωπιση αγροτικής κρίσης- Μετανάστευση/εκτόνωση εντάσεων/ συνάλλαγμα
- ❖ Βαλκανικοί Πόλεμοι

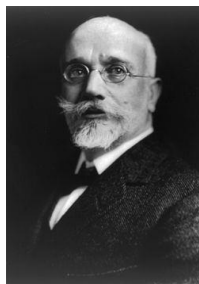
Κέρδη :

- ◆ Ενσωμάτωση πλούσιων περιοχών (>70%)
- ◆ Αύξηση πληθυσμού (> 80%)
- ◆ Νέες οικονομικές προοπτικές

Πρόβλημα:

- ◆ Παρουσία μειονοτήτων.

Η Ελλάδα γίνεται υπολογίσιμη δύναμη.

Ελευθέριος Βενιζέλος

4. Ο α' παγκόσμιος πόλεμος.

Περίπλοκες συνθήκες ένταξης της Ελλάδας- Διχασμός

- Κυβέρνηση Εθνικής Άμυνας Οικονομικό και κοινωνικό κόστος
- Συμμαχικός αποκλεισμός

1917: Επέμβαση συμμάχων. Ιδιόμορφος δανεισμός χώρας => Τα δάνεια δεν εκταμιεύονται => Κάλυμμα για έκδοση χαρτονομίσματος.

Η Ελλάδα χρηματοδοτεί:

- ◆ α. Συμμετοχή σε Α' Παγκ. Πόλεμο.
- ◆ β. Συμμετοχή στην Ουκρανική εκστρατεία.
- ◆ γ. Μικρασιατική εκστρατεία.

Νοέμβριος 1920: Ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές. Επάνοδος Κωνσταντίνου.

Συνέπειες:

- ❖ Οι Σύμμαχοι αποσύρουν την κάλυψη χαρτονομίσματος.
- ❖ Από το 1918 ο κρατικός ισολογισμός είναι παθητικός.
- ❖ Η Μικρασιατική εκστρατεία είναι ιδιαίτερα δαπανηρή.

Μάρτιος 1922: Αναγκαστικό δάνειο με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος (κέρδος 1,2 δισ.). Επανάληψη το 1926.

5. Η οικονομική ζωή 1922-1936

Καταστροφή 1922 =>

- ❖ Άφιξη κι αποκατάσταση προσφύγων
- ❖ Ανατροπή ισορροπιών/ δεδομένων ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας
- ❖ Ανάγκη να ξεπεραστούν οι χρόνιες ανεπάρκειες της ελληνικής διοίκησης
- ❖ Επιπλέον προβλήματα (πολιτική αστάθεια, μίση διχασμού, πραξικοπήματα)
- ❖ Μάλλον επαρκής αντιμετώπιση του προσφυγικού προβλήματος
- ❖ Αξιοποίηση μουσουλμανικών περιουσιών κι εξωτερική βοήθεια

6. Η ελληνική οικονομία κατά τον μεσοπόλεμο

Παρά το κόστος της μικρασιατικής καταστροφής:

- ❖ Εθνική ομογενοποίηση
- ❖ Ολοκλήρωση αγροτικής μεταρρύθμισης / αστικοποίησης
- ❖ Βελτίωση υποδομών
- ❖ Συγκέντρωση Ελλήνων στο εθνικό κράτος και δραστηριοποίησή τους στο πλαίσιο της χώρας
- ❖ Οι πρόσφυγες με γνώσεις, πολιτισμό, εργατική διάθεση συμβάλλουν σε νέα δημιουργία

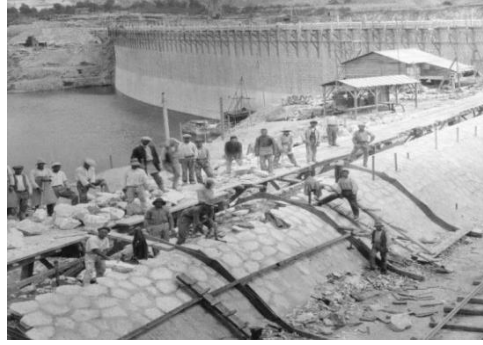
7. Οι μεγάλες επενδύσεις

Συνέπειες μικρασιατικού πολέμου =>ραγδαίες αλλαγές => ανάγκη για επενδύσεις

Αθήνα: Πληθυσμός 1 εκατομμυρίου κατοίκων

- ❖ 1925: ΟΥΛΕΝ, φράγμα Μαραθώνα

- ❖ Βρετανική ΠΑΟΥΡΕΡ, μονάδες παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, δίκτυο αστικών συγκοινωνιών
- ❖ Γερμανικές εταιρείες- τηλεφωνικό δίκτυο
- ❖ Διευθέτηση χειμάρων

Ανάλογες προσπάθειες και στην υπόλοιπη χώρα (εγγειοβελτιωτικά έργα- αύξηση καλλιεργούμενων εδαφών)

8. Η Τράπεζα της Ελλάδας

Αίτημα Ελλάδας στην ΚΤΕ για χορήγηση πρόσθετου δανείου => Ζήτημα δημιουργίας κεντρικής κρατικής τράπεζας

- ⇒ Για διαχείριση χρεών
- ⇒ Για έκδοση χαρτονομίσματος
- ⇒ Για ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής

1927: Ίδρυση Τράπεζας της Ελλάδας. Λειτουργία το 1928.

- Σταθερή ισοτιμία δραχμής- ξένων νομισμάτων
- Βελτίωση δημόσιων οικονομικών
- Βελτίωση πιστοληπτικής ικανότητας
- Ενίσχυση εισροής συναλλάγματος κι επενδύσεων
- Δημιουργία ισχυρής δυναμικής που επέτρεπε τις πρωτοβουλίες της κυβέρνησης Βενιζέλου

1932: Εκδήλωση συνεπειών της μεγάλης οικονομικής κρίσης του 1929 (ΗΠΑ)

9. Η κρίση του 1932

1932: Η Ελλάδα «ευημερεί»

- ❖ Εμπιστοσύνη σε ένα καλύτερο μέλλον
- ❖ Απομάκρυνση από «σκοτεινή» δεκαετία 1920
- ❖ Περιορισμός φτώχειας
Ωστόσο: Εξαντλούνται τα αποθέματα σε χρυσό και συνάλλαγμα

Ανοιξη 1932:

- ⇒ Αναστολή μετατρεψιμότητας εθνικού νομίσματος
- ⇒ Αναστολή εξυπηρέτησης εξωτερικών δανείων
- ⇒ Εγκαίνια περιόδου ισχυρού κρατικού παρεμβατισμού

- ◆ **Κλειστή οικονομία:** Καθορισμός συναλλαγών από γραφειοκρατικές διαδικασίες κι όχι ελεύθερες οικονομικές συμφωνίες
- ◆ **Κλήριγγκ:** Πληρωμές με εμπορική ανταλλαγή προϊόντων- Διακρατικές συμφωνίες κοστολογούν τα προϊόντα κι ισοσκελίζουν εισαγωγές/ εξαγωγές στο πλαίσιο ειδικών λογαριασμών

Επιπτώσεις:

- ◆ Ανάδειξη και κυριαρχία ολοκληρωτικών κινημάτων
- ◆ Επικράτηση δικτατορικών- φασιστικών καθεστώτων
- ◆ Ελλάδα- Δικτατορία Μεταξά (4 Αυγούστου 1936)

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

B. ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ (1844-1880)

1. Το σύνταγμα του 1844

3 Σεπτεμβρίου 1843: Καταλύτης πολιτικών εξελίξεων.

Κόμματα:

- ✚ Μεγαλύτερη σαφήνεια αντιλήψεων
- ✚ Ενεργότερος πολιτικός ρόλος
- ✚ Σαφέστερη διαφοροποίηση
- ✚ Υπέρ Συντάγματος
- ✚ Στόχος ο περιορισμός των εξουσιών του βασιλιά

Οι τρεις ηγέτες των κομμάτων διευθύνουν την Εθνοσυνέλευση του 1843-44.

Κοινές αποφάσεις:

- ❖ Κατοχύρωση θεμελιωδών δικαιωμάτων
- ❖ Ισονομία
- ❖ Απαγόρευση δουλείας
- ❖ Απαρβίαστο οικογενειακού ασύλου
- ❖ Ελευθερία γνώμης και τύπου
- ❖ Προστασία ιδιοκτησίας
- ❖ Δωρεάν εκπαίδευση

Ανάγκη η προστασία από την κρατική αυθαιρεσία.

Δεν κατοχυρώθηκε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.

Καθορισμός βασιλικών εξουσιών:

- συμμετοχή στη νομοθετική εξουσία
- αρχηγία κράτους και στρατού
- αναγκαία η προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού

Επίσης καθορίστηκαν:

- δικαίωμα καθολικής ψηφοφορίας ανδρών
- ορισμός εκλογικής διαδικασίας
- Βουλή (εκλεγμένη) και Γερουσία (ισόβιος διορισμός)

Απουσία συνταγματικής πρόβλεψης για τα κόμματα.

Κοινοβουλευτικές επιτροπές με κλήρωση => διαβουλεύσεις και συναίνεση

Νέοι όροι λόγω καθολικής ψηφοφορίας:

- ✚ Συμμετοχή πολιτών και κομμάτων στο δημόσιο βίο
- ✚ Διεκδίκηση συμφερόντων

Μίμηση δυτικών φιλελεύθερων προτύπων από μικρές ηγετικές ομάδες. Καθιέρωση κοινοβουλευτισμού. Σταδιακή συγκρότηση κράτους δικαίου. Κόμματα που δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν με όρους σημερινούς (π.χ «αριστερά»- «δεξιά»)

2. Η παρακμή των ξενικών κομμάτων

Νέο συνταγματικό καθεστώς => δυνατότητα ανάπτυξης κομμάτων. Ωστόσο, τα κόμματα δείχνουν σημεία στασιμότητας και παρακμής.

1844-1864:

- ❖ Ικανοποίηση αιτημάτων ρωσικού κόμματος => δεν έχει λόγο ύπαρξης
- ❖ Κωλέττης (γαλλικό) : Υπονόμευση κοινοβουλευτισμού. Βία και νοθεία. το 1846-47 κατέχει 5 από τα 7 υπουργεία. Το 1847 πεθαίνει και το γαλλικό κόμμα παρακμάζει.

Όθωνας: Ενίσχυση κυβερνητικών υποψηφίων => σύγκρουση με αντιπολίτευση.

Κριμαϊκός πόλεμος (1853-56)

⇒ Ναυτικός αποκλεισμός Ελλάδας . Αποδυνάμωση αγγλικού και γαλλικού κόμματος.

Υπόθεση Πατσιφικό: Προσωρινά κέρδη για το ρωσικό κόμμα. Εξαφάνισή του μετά την ήττα της Ρωσίας στον Κριμαϊκό.

3. Η «νέα γενιά»

Ανάδειξη νέας γενιάς ανθρώπων με διαφορετική νοοτροπία.

- ✓ Ραγδαίες αλλαγές (πολιτικές, οικονομικές, τεχνικές)
- ✓ Μεταβολή αντίληψης για τη ζωή
- ✓ Αύξηση αστικού πληθυσμού
- ✓ Μείωση αναλφάβητων στον ανδρικό πληθυσμό
- ✓ Αύξηση απαιτήσεων => Αύξηση εντάσεων
- ✓ Επιθυμία συμμετοχής στα κοινά
- ✓ Αποστασιοποίηση από τα παλιά κόμματα

Νέα γενιά: Έντονη κριτική προς παλαιότερους. Ο βασιλιάς θεωρείται πολιτικά ατάλαντος.

Τέλη 1850 : Συνολική δυσaréσκεια

Αίτια:

- ✚ Οικονομική δυσπραγία
- ⇒ Δυσλειτουργία πολιτικού συστήματος
- ⇒ συγκρότηση αντιπολιτευτικών ομίλων

Αιτήματα:

- ✓ ελεύθερες εκλογές
- ✓ φορολογική μεταρρύθμιση
- ✓ κρατικές επενδύσεις σε έργα υποδομής
- ✓ ίδρυση αγροτικών τραπεζών
- ✓ απλούστερη διοίκηση

Κύριος εκφραστής: Αλέξανδρος Κουμουνδούρος

Φεβρουάριος 1862: Επανάσταση με αίτημα την απομάκρυνση του Οθωνα.

Συμμετείχαν: αξιωματικοί, άνεργοι απόφοιτοι πανεπιστημίου, άτομα ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων.

12 Οκτωβρίου 1862: ο Οθων εγκαταλείπει τη χώρα.

4. Η Εθνοσυνέλευση του 1862-64.

Προκήρυξη εκλογών για ψήφιση νέου συντάγματος (Νοέμβριος 1862).

Αντιπρόσωποι από τοπικά ψηφοδέλτια χωρίς κομματικές παρεμβάσεις.

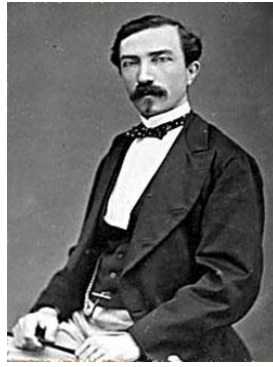
Δύο παρατάξεις:

- πεδινοί (Δ. Βούλαρης) > οπαδοί διορισμένοι παράνομα, άνεργοι πτυχιούχοι, μικροκαλλιεργητές
- ορεινοί (Δ. Γρίβας, Κ. Κανάρης) > οπαδοί μικροκαλλιεργητές, κτηνοτρόφοι, έμποροι, πλοιοκτήτες.

Ενεργή η συμμετοχή του λαού. Επίσης:

- Εθνικόν κοιμιτάτον (Επαμεινώνδας Δεληγιώργης) > ανάπτυξη κοινοβουλευτισμού, εκσυγχρονισμός, οικονομική ανάπτυξη, μεταρρυθμίσεις σε διοίκηση και στρατό, πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

- Εκλεκτικοί > ετερόκλητη παράταξη (μετριοπαθείς πολιτικοί, λόγιοι, αξιωματικοί). Υποστήριξη σταθερών κυβερνήσεων.

Επαμεινώνδας Δεληγιώργης

Κυβερνητική αστάθεια. Εμφύλιος.

1864: Νέο Σύνταγμα => Βασιλευομένη Δημοκρατία

Κατοχύρωση:

- Λαϊκή κυριαρχία
- Άμεση, μυστική, καθολική (άνδρες) ψηφοφορία με σφαιρίδια
- Ανεξαρτησία Δικαιοσύνης
- Ελευθερία συνέρχεσθαι- συνεταιρίζεσθαι

Ελεύθερη συγκρότηση κομμάτων.

Κυβέρνηση από κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Όμως: Δεν ορίστηκε σαφώς ότι ο βασιλιάς όφειλε να δώσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης σε βουλευτή του κόμματος που είχε την πλειοψηφία στη Βουλή => Παρεμβάσεις βασιλιά Γεώργιου => Κυβερνήσεις της αρεσκείας του.

1875: Αρχή της δεδηλωμένης (Χαρίλαος Τρικούπης)

- ⇒ Λύση ο δικομματισμός σύμφωνα με το πρότυπο της Αγγλίας. Τομή στην πολιτική ιστορία της χώρας
- ⇒ Μεταβολή του πολιτικού τοπίου.

(1880-1909)

1. Η εδραίωση του δικομματισμού.

1875-1880 :Μεταβατική περίοδος.

1884: Τα δύο κόμματα (Τρικούπη και Δηλιγιάννη) ελέγχουν το 92,2% των εδρών στο κοινοβούλιο

⇒ Θεμελίωση κοινοβουλευτικού συστήματος και δικομματισμού.

Χ. Τρικούπης > Τρικούπικό κόμμα: Πρόγραμμα εκσυγχρονισμού (συγγενικές απόψεις με Α. Κουμουνδούρο).

- + Συγκρότηση κράτους δικαίου
- + Εξορθολογισμός διοίκησης –περιορισμός ευνοιοκρατίας
- + Ανάπτυξη οικονομίας-ενίσχυση γεωργίας
- + Βελτίωση άμυνας, υποδομών, συγκοινωνιών

Προσπάθειες:

- + -οργανωτικές μεταβολές και βελτίωση οικονομικών (αύξηση φόρων, σύναψη δανείων)
- + Παροχή κινήτρων για επενδύσεις

Συνεπής τήρηση προγράμματος:

- ⇒ Εξάντληση φορολογουμένων
- ⇒ Υπερβολική επιβάρυνση προϋπολογισμού
- ⇒ **1893: Πτώχευση**

Μέχρι δεκαετία 1870 > Κράτος = κύριος εργοδότης => οι περισσότεροι επιδίωκαν διορισμό στο δημόσιο.

Νέες συνθήκες=> νέα κοινωνικά στρώματα=> αναγκαία η εκπροσώπησή τους > Εκφραστής τους ο Χ. Τρικούπης.

Αντίθετος του Τρικούπη, ο Θ. Δηλιγιάννης.

Θ. Δηλιγιάννης: Μη χωρισμός των εξουσιών> συγκέντρωση κι έλεγχος τους από το κόμμα.

Αιτήματα κόμματός του:

- + -Κοινωνική δικαιοσύνη
- + -Μείωση φόρων
- + Παροχή ευκαιριών για κατάληψη δημοσίων θέσεων

Ακόμη:Υποστήριξη αγροτών

- + Κατάκριση κοινωνικού κόστους εκσυγχρονισμού
- + Υποστήριξη κράτους κοινωνικής αλληλεγγύης κι αργής οικονομικής ανάπτυξης

2. Η οργάνωση των κομμάτων κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αι.

Δεκαετία 1880:Τα κόμματα είναι πιο συγκροτημένα => συνεχίζουν να υφίστανται και μετά το θάνατο του ηγέτη τους.

Στοιχεία επιβίωσή τους: - Θέση στην πολιτική ζωή

-Ακολουθούμενη τακτική

Δεν διαθέτουν τυπική οργάνωση.

Σημαντικές παράμετροι:

- ◆ Οικογενειοκρατία
- ◆ Πελατειακές σχέσεις
- ◆ Εξαγορά ψήφων

Όμως: Επηρέαζαν ακόμη η πολιτική, οι τοπικές επιδράσεις, τα συμφέροντα κοινωνικών ομάδων

⇒ Επιλογή των υποψήφιων βουλευτών ανάλογα με τον τοπικό κύκλο οπαδών.

Εκλογικό σύστημα: Ψηφίζονταν όλοι οι υποψήφιοι θετικά ή αρνητικά.

1882 κι εξής: Περισσότερο επηρεάζουν τα κομματικά κριτήρια.

Δεκαετία 1890 : Οι εκλογείς ψηφίζουν πολιτικούς με επιρροή και σαφή κομματική τοποθέτηση.

Περιορισμός ανεξάρτητων υποψηφιοτήτων => Ενίσχυση ρόλου κομμάτων.

Προέλευση υποψήφιων βουλευτών: Μεσαία κι ανώτερα κοινωνικά στρώματα (δικηγόροι, δημόσιοι υπάλληλοι). Μέλη κομμάτων: Κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Οργάνωση κομμάτων:

- ❖ Αρχηγός
- ❖ Κοινοβουλευτική ομάδα (σημαντική η θέση των βουλευτών=> διορισμοί και ρυθμίσεις)

Μείωση φαινομένων εξαναγκασμού ψήφων και σπάνιες οι κατηγορίες για εξαγορά.

Συχνή όμως η **πατρωνία**.

Δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα.

Πελατειακές σχέσεις +κοινωνική κινητικότητα => άμβλυση των αντιθέσεων.

Σχετική αυτονομία της πολιτικής ελίτ.

Όλα τα κόμματα απευθύνονταν ιδιαίτερα στους αγρότες.

3. Από τη χρεωκοπία στο στρατιωτικό κίνημα στο Γουδί (1893-1909).

Πτώχευση (Χ. Τρικούπης) =Γραφειοκρατία

- ⇒ Απογοήτευση (κυρίως αστοί και διανοούμενοι)
- ⇒ Δυσαρέσκεια μικροκαλλιεργητών κι αξιωματικών στρατού

Κρίση εμπιστοσύνης προς τα κόμματα.

Αποτυχία κομμάτων να υλοποιήσουν τα προγράμματά τους

⇒ Εντύπωση αδιεξόδου.

Ελληνοτουρκικός πόλεμος 1897 => **ήττα** => επίταση πολιτικού αδιεξόδου => επεμβάσεις Γεώργιου

στην πολιτική ζωή.

Μεταρρυθμίσεις διοικητικού χαρακτήρα επί Γ. Θεοτόκη (τρικουπικό κόμμα)

1906: Εμφάνιση κοινοβουλευτικής ομάδας *Ιαπώνων*. Διάλυσή τους το 1908.

Διαδηλώσεις για ελαφρύνσεις και περιορισμό γραφειοκρατίας.

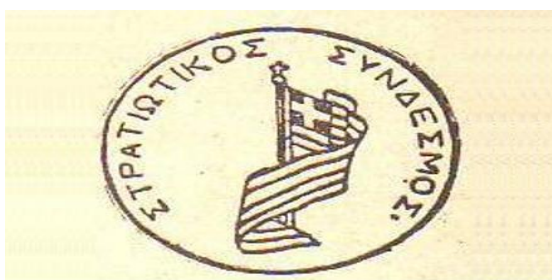
15/08/1909: Τομή στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας > **Κίνημα στο Γουδί** από *Στρατιωτικό Σύνδεσμο*.

Αιτήματα: Μεταρρυθμίσεις (στρατού, διοίκησης, δικαιοσύνης, εκπαίδευσης, δημοσιονομική πολιτική)

14/09/1909: Διαδήλωση επαγγελματικών σωματείων στην Αθήνα με οικονομικά αιτήματα.

Συνέπειες:

- ❖ Ψήφιση μεταρρυθμιστικών νόμων
- ❖ Απόφαση αναθεώρησης Συντάγματος
- ❖ Προκήρυξη εκλογών αναθεωρητικής Βουλής
⇒ Διάλυση Στρατιωτικού Συνδέσμου.

Δ. ΑΝΑΝΕΩΣΗ – ΔΙΧΑΣΜΟΣ (1909-1922)

1. Το κόμμα των φιλελευθέρων.

Πριν 8/8/1910: Κανένα μεγάλο νέο κόμμα.

Φορείς νέων ιδεών > ανεξάρτητοι πολιτικοί

Γενικό σύνθημα: «Ανόρθωση»

- ❖ υλοποίηση αιτημάτων συντεχνιών
- ❖ επίλυση αγροτικού ζητήματος (παροχή γης στους ακτήμονες)

Α' εμφάνιση «Κοινωνιολογικής Εταιρείας».

Παλαιά κόμματα – συνασπισμός.

Οι εκσυγχρονιστές συσπειρώθηκαν γύρω από τον Ε. Βενιζέλο.

5/9/1910: Α' δημόσια εμφάνιση Ελ. Βενιζέλου σε ομιλία στο Σύνταγμα => Προγραμματικές δηλώσεις.

Στόχος του: Εκσυγχρονισμός πολιτικού συστήματος/ εξισορρόπηση διαφορετικών συμφερόντων.

Θέσεις του:

- ❖ Κοινωνική γαλήνη

- ❖ Ελάφρυνση κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων
- ❖ Εκσυγχρονισμός κρατικού μηχανισμού
- ❖ Στρατιωτικοί εξοπλισμοί για τις εθνικές διεκδικήσεις

Επίσης:

- ❖ Αναθεώρηση Συντάγματος
- ❖ Δεν έθεσε πολιτειακό ζήτημα

Ίδρυση κόμματος φιλελευθέρων: 22-08-1910

Παραίτηση κυβέρνησης Δραγούμη (6-10-1910) => εντολή σχηματισμού κυβέρνησης στον Ε. Βενιζέλο. Πρόβλημα εμπιστοσύνης.

Διάλυση βουλής και προκήρυξη εκλογών (Νοέμβριος 1910)

Αποχή παλαιών κομμάτων => συντριπτική νίκη φιλελευθέρων.

Α' εξαμήνο 1911 > 53 τροποποιήσεις διατάξεων συντάγματος.

- ✚ Ενίσχυση μοναρχίας
- ✚ Διασφάλιση διάκρισης εξουσιών
- ✚ Ασυμβίβαστο στρατιωτικής ή δημοσιούπαλληλικής ιδιότητας και βουλευτικής
- ✚ Μονιμότητα δικαστικών και δημοσίων υπαλλήλων

337 νέοι νόμοι

- ✚ Δημόσιοι διαγωνισμοί για διορισμό δημοσίων υπαλλήλων
- ✚ Κανονισμοί εργασίας σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες
- ✚ Διανομή γης στη Θεσσαλία
- ✚ Αναδιοργάνωση τοπικής αυτοδιοίκησης
- ✚ Αναθεώρηση κανονισμού βουλής κλπ

Εκλογές Μαρτίου 1912 => Νέα νίκη φιλελευθέρων λόγω της ελπίδας που γέννησαν οι καινοτομίες.

Δομή Βενιζελικού κόμματος > Προσωποπαγές.

Οι σύνδεσμοι Φιλελευθέρων χωρίς ιδιαίτερο ρόλο.

1912: Αναδιοργάνωση κόμματος => ίδρυση Λέσχης Φιλελευθέρων στην Αθήνα κ.α.

Οι Βενιζελικοί ζητούν ιδεατό κόμμα.

2. Τα αντιβενιζελικά κόμματα.

Κόμματα της αντιπολίτευσης με συντηρητικό προσανατολισμό.

Αντιβενιζελικοί :

- ⇒ Απεχθάνονταν τη διαρκή παρέμβαση του κράτους
- ⇒ Δεν είχαν μακροπρόθεσμη πολιτική
- ⇒ Υπερασπίζονταν συμφέροντα που έθιγαν οι φιλελεύθεροι
- ⇒ Διαρκώς συντηρητικότερες θέσεις

✚ Ραλλικό κόμμα (Δημήτριος Ράλλης)

- ❖ Αντίθετο στον εκσυγχρονισμό
- ❖ Κατά της ισχυρής εκτελεστικής εξουσίας

❖ Βασιλιάς = σύμβολο της εθνικής ενότητας

Υποστήριξη: Μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα, μικροκαλλιεργητές.

Ζητούσε:

- ❖ Ενίσχυση παραγωγής
- ❖ Αύξηση θέσεων εργασίας
- ❖ Ανάπτυξη για εξοπλισμούς
- ❖ Καταπολέμηση διαφθοράς και πατρωνίας

Δεν είχε συγκροτημένο πρόγραμμα για οικονομική ανάπτυξη

Εθνικό κόμμα (Κυριακούλης Μαυρομιχάλης)

Δεν διέφερε από το ραλλικό. Υποστήριζαν την «Ανόρθωση»

Κόμμα Γεωργίου Θεοτόκη

Το πιο μετριοπαθές. Υποστήριζε την αύξηση των εξοπλισμών και φορολογικές ελαφρύνσεις για μικροεισοδηματίες. Είχε τη μεγαλύτερη εκλογική βάση (1909-1915).

3. Τα αριστερά κόμματα.

Αρχικά ομάδες με σοσιαλιστικές ιδέες. Προβλήματα συνεννόησης και κομματικής συσπείρωσης.

Κοινωνιολογική Εταιρεία

- ✓ Ισότητα ευκαιριών
- ✓ Κοινωνικοποίηση μέσω παραγωγής
- ✓ Αναλογική προς τις ανάγκες διανομή των αγαθών
- ✓ Σταδιακή αναμόρφωση της κοινωνίας
- ✓ Συνταγματική μεταβολή

Ανάγκη οργάνωσης κόμματος για τα συμφέροντα των εργατών => Ίδρυση Λαϊκού Κόμματος με ηγέτη τον Αλ. Παπαναστασίου.

Βασικές προγραμματικές δηλώσεις:

- Αναμόρφωση πολιτικού συστήματος
- Επιβολή αρχών κοινωνικής δικαιοσύνης

Εκλογές Νοεμβρίου 1910 > Εκλογή 7 βουλευτών.

4. Ο εθνικός διχασμός (1915-1922)

α. Από της παραίτηση Βενιζέλου ως τη Συνθήκη των Σεβρών

Από το 1912 ο Βενιζέλος ήταν κυρίαρχος του πολιτικού παιχνιδιού.

1913: Άνοδος στο θρόνο του Κωνσταντίνου. Ενίσχυση κύκλου αντιδημοκρατικών αξιωματούχων.

Α' παγκόσμιος πόλεμος.

Φιλελεύθεροι > Υπέρ της συμμετοχής

Βασιλιάς και Γενικό Επιτελείο > Υπέρ της «ουδετερότητας». Ωστόσο μυστική διπλωματία και παράνομα μέσα υπέρ Γερμανίας => δύο φορές παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου.

Εκλογές- αποχή Φιλελεύθερων => Πόλωση και βία

Μέσα 1916: Το κοινοβούλιο παραγκωνίζεται.

26 Σεπτεμβρίου 1916: Σχηματισμός κυβέρνησης Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη

⇒ Σύγκρουση, εμφύλιος, τρομοκρατία

Ο Βενιζέλος κηρύσσει έκπτωτο τον βασιλιά. Πίεση Αντάντ => Ο Κων/νος εγκαταλείπει το θρόνο και τη χώρα.

Παράταση θητείας βουλής 1915. Η Ελλάδα στο πλευρό της Αντάντ

⇒ Αποκορύφωμα εθνικού διχασμού : απόπειρα δολοφονίας Βενιζέλου και δολοφονία Ι. Δραγούμη.

β. Από τη συνθήκη των Σεβρών έως την ήττα στη Μ. Ασία.

Συνθήκη Σεβρών – Πραγματοποίηση επιδιώξεων Μεγάλης Ιδέας.

- ⇒ Προκήρυξη εκλογών αναθεωρητικής βουλής
- ⇒ Νίκη αντιπολίτευσης => Φυγή Βενιζέλου στο εξωτερικό => Επιστροφή Κων/νου.
- ⇒ Συνέχιση ίδιας πολιτικής => κατάρρευση μετώπου => **Ηττα**

25/01/1921 : Η Αναθεωρητική βουλή ανακηρύχθηκε Συντακτική

5. Το Σοσιαλιστικό κόμμα.

Ανεργία, άθλιες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης => έντονη πολιτικοποίηση εργατών (β' δεκαετία 20ου αι.)

1918: Ίδρυση Σ.Ε.Κ.Ε. (Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδας)

Θέσεις:

- ✓ Δημοκρατία
- ✓ Παροχή εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες
- ✓ Αναλογικό σύστημα
- ✓ Εθνικοποίηση πλουτοπαραγωγικών πηγών.

Εξωτερική πολιτική:

- ✓ Ειρήνη χωρίς εδαφικές προσαρτήσεις
- ✓ Αυτοδιάθεση των λαών

Αυστηρά οργανωμένο κόμμα. Έως 1919 υπέρ κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Σταδιακά υπέρ δικτατορίας προλεταριάτου.

Το 1924 μετονομάζεται σε Κ.Κ.Ε. (Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας)

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά το 19ο αι. (Εισαγωγή)

Επανάσταση 1821 => αναγκαστικές μετακινήσεις Ελλήνων : Αφεταιρία προσφυγικού ζητήματος.

Προέλευση προσφύγων: Μ. Ασία, ελλαδικός ηπειρωτικός χώρος, νησιά Αιγαίου.

Λίγες οι πληροφορίες για τους πρόσφυγες της εποχής εκείνης. Σημαντική η συμβολή τους στη διαμόρφωση του δημογραφικού χάρτη και στη συγκρότηση του νεοελληνικού κράτους.

Το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα κατά τον 20ο αι. (Εισαγωγή)

Πρώτες δεκαετίες 20ου αι. > συχνά και πολυάριθμα προσφυγικά ρεύματα.

Αιτία: Πολεμικές συγκρούσεις / Εχθρότητα κρατών Βαλκανικής

Αποκορύφωμα: 1922 > Ξεριζωμός Ελλήνων Μ. Ασίας και Α. Θράκης

⇒ ανάγκη λήψης μέτρων περίθαλψης κι αποκατάστασης.

1906

- Πρώτοι πρόσφυγες από Α. Ρωμυλία (Ανταγωνισμοί Ελλήνων και Βουλγάρων στη Μακεδονία)
- Απέλαση Ελλήνων από Ρουμανία (Κουτσοβλαχικό ζήτημα)

Συνθήκη Βουκουρεστίου (Αύγουστος 1913)

⇒ Πρόσφυγες από Βουλγαρία, Α. και Δ. Θράκη, Α. Μακεδονία, Σερβία.

Επίσης : Έλληνες πρόσφυγες από περιοχή Καυκάσου.

Α. Προσφυγικά ρεύματα κατά την περίοδο 1914-1922

1. Ο διωγμός του 1914 (α' διωγμός)

Μακροαίωνα η ελληνική παρουσία στη Μ. Ασία.

Μείωση ελληνικών πληθυσμών μετά το 12ο αι. λόγω μαζικών εξισλαμισμών.

18ος- 19ος αι. : Ενίσχυση ελληνικού στοιχείου λόγω μεταναστεύσεων

⇒ Οικονομική, πνευματική, κοινωνική, εκπαιδευτική άνθηση.

Εθνική αφύπνιση Τούρκων λόγω συρρίκνωσης της οθωμανικής αυτοκρατορίας

- ⇒ εχθρική αντιμετώπιση Ελλήνων και Αρμενίων
- ⇒ επίταση προβλήματος λόγω του ζητήματος της κατακύρωσης των νησιών του α. Αιγαίου στην Ελλάδα

1914: Μουσουλμάνοι μετανάστες στη Μ. Ασία => εκδίωξη Ελλήνων (καθοδήγηση διώξεων από Γερμανούς)

Αντίδραση Οικουμενικού Πατριαρχείου: Κήρυξη Ορθόδοξης Εκκλησίας υπό διωγμό.

Διπλωματική αντίδραση Ελλάδας

⇒ Ίδρυση **Μικτής Επιτροπής** (Ιούνιος 1914) για εθελούσια ανταλλαγή πληθυσμών.

Οκτώβριος 1914: Είσοδος οθωμανικής αυτοκρατορίας στον α' παγκόσμιο πόλεμο

- ⇒ καταπίεση Ελλήνων
 - Έκτακτες επιβαρύνσεις και επιτάξεις
 - Εμπόδια στις εμπορικές δραστηριότητες
 - Μετατοπίσεις πληθυσμών στο εσωτερικό
 - Τάγματα εργασίας για τους άνδρες
- ⇒ Κύμα φυγής προς την Ελλάδα κι εγκατάσταση στα σπίτια των Ελλήνων μουσουλμάνων μεταναστών

Συνέχιση διώξεων κι επέκτασή τους σε άλλες περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

2. Άλλα προσφυγικά ρεύματα.

1916 : Πρόσφυγες από Α. Μακεδονία

1919 : Επανεγκατάστασή τους με μέριμνα της «**Υπηρεσίας Ανοικοδομήσεως Α. Μακεδονίας**»

Νοέμβριος 1919 > Συνθήκη Νεϊγύ => παραχώρηση Δ. Θράκης από Βουλγαρία σε Ελλάδα . Συνημμένο «Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως» μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας.

1919-1921 : Ρωσική επανάσταση => κατάληψη ρωσικών επαρχιών από Τούρκους => φυγή Ελλήνων. Ακολουθούν Αρμένιοι και Ρώσοι.

Επίσης Έλληνες πρόσφυγες από:

- Β. Ήπειρο (1914)
- Ρουμανία (1919)
- Ν.Δ. Μικρά Ασία
- Αϊδίνι κι εσωτερικό Μ. Ασίας (1919)
- Δωδεκάνησα (1912 κι εξής)

Έως 1920: 800.000 πρόσφυγες.

Τόποι εγκατάστασης: Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Μακεδονία, νησιά Αιγαίου.

Λιγότεροι σε : Κρήτη, Βόλο, Πάτρα, Καλαμάτα, νησιά Αργοσαρωνικού.

3. Η περίθαλψη.

Αρχικά ήταν έργο εθελοντών. Επιτροπές από Υπουργείο Εσωτερικών> διανομή τροφίμων, ματισμού, παροχή στοιχειώδους οικονομικής βοήθειας.

Έσοδα: Έρανοι, δωρεές, κρατική επιχορήγηση.

Ιούλιος 1914: Ίδρυση **Οργανισμού** στη Θεσσαλονίκη με σκοπό

- περίθαλψη προσφύγων
- άμεση εγκατάστασή τους
- παροχή συσσιτίου, στέγης, περίθαλψης

Περίοδος Εθνικού Διχασμού (1916-17)= > Ίδρυση **Ανώτατης Διεύθυνσης Περιθάλψης** (Θεσσαλονίκη)

Ιούλιος 1917: **Ίδρυση Υπουργείου Περιθάλψεως** > Φροντίδα για οικογένειες εφένδρων και θυμάτων πολέμου.

1917- 1921 : μέριμνα για περίπου 450.000 πρόσφυγες

- ✚ διανομή χρηματικού βοηθήματος
- ✚ διανομή συσσιτίου
- ✚ παροχή ιατρικής περίθαλψης
- ✚ χορήγηση φαρμάκων και νοσηλείων
- ✚ στέγαση
- ✚ παροχή ενδυμάτων, κλινοσκεπασμάτων
- ✚ εύρεση εργασίας
- ✚ δωρεάν μετακινήσεις

4. Η παλιννόστηση.

Τέλος 1918, τερματισμός πολέμου => επιστροφή προσφύγων στη Μ. Ασία.

Οκτώβριος 1918 : Σύσταση στην Κωνσταντινούπολη της **Πατριαρχικής Επιτροπής**. Σκοπός η οργάνωση του επαναπατρισμού των εκτοπισμένων. Μέριμνα και στο Υπουργείο Περιθάλψεως.

Έως το τέλος του 1920 η πλειονότητα των προσφύγων είχε επιστρέψει στη Μ. Ασία και στην Α. Θράκη.

Συνθήκες επιστροφής άσχημες : Καταστροφή οικοδομημάτων κι εγκατάσταση μουσουλμάνων προσφύγων.

- ⇒ Ίδρυση «**Υπηρεσίας Παλιννοστήσεως και Περιθάλψεως**» στο πλαίσιο της 'Υπατης Αρμοστείας Σμύρνης.

B. Η Μικρασιατική καταστροφή

1. Η έξοδος.

15-05-1919:Αποβίβαση ελληνικού στρατού στη Σμύρνη.

Ιούλιος 1920: Υπογραφή συνθήκης Σεβρών => σε 5 χρόνια δημοψήφισμα για προσάρτηση περιοχής Σμύρνης στην Ελλάδα.

Νοέμβριος 1920: Ήττα Βενιζέλου στις εκλογές κι επιστροφή Κων/νου.

Ισχυροποίηση Κεμάλ.

Αύγουστος 1922: Ήττα ελληνικού στρατού => εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες.

Προθεσμία ενός μήνα για εκκένωση Α. Θράκης.

Φθινόπωρο 1922: 900.000 πρόσφυγες. Άλλοι 200.000 μεταφέρθηκαν το 1924 με τη φροντίδα της Μικτής Επιτροπής. Κάποιοι κατέφυγαν στη Ρωσία.

2. Το πρώτο διάστημα.

Αναληθείς οι πρώτες απογραφές προσφύγων. Πολλοί θάνατοι.

1928 : 1.220.000 οι καταγεγραμμένοι πρόσφυγες.

Ασθένειες: τύφος, γρίπη, φυματίωση, ελονοσία. Ψυχικός τραυματισμός ανυπολόγιστος.

Αρχικά φροντίδα για διατροφή, προσωρινή στέγαση, ιατρική περίθαλψη. Συμμετοχή ξένων φιλανθρωπικών οργανώσεων. Έθρανοι, συσσίτια, παροχή ρουχισμού και ειδών πρώτης ανάγκης.

Έκτακτο προσωπικό στο Υπουργείο Περιθάλψεως.

Νοέμβριος 1921: Ταμείο Περιθάλψεως προσφύγων => ξύλινα παραπήγματα, χρήση άδειων σπιτιών και στεγασμένων χώρων.

Αρχικά οι πρόσφυγες ήλπιζαν πως θα επιστρέψουν. Μετά τη Σύμβαση της Λοζάνης άρχισε η προσπάθεια ενσωμάτωσης στη νέα πατρίδα.

3. Η Σύμβαση της Λοζάνης και η ανταλλαγή των πληθυσμών.

24 Ιουλίου 1924 : Υπογραφή συνθήκης ειρήνης Λοζάνης. Προηγήθηκε (30/01/1924) η υπογραφή της ελληνοτουρκικής σύμβασης ρύθμισης ανταλλαγής πληθυσμών Ελλάδας- Τουρκίας.

- ⇒ υποχρεωτική ανταλλαγή. Εξαιρέση: Έλληνες Κων/πολης, Ίμβρου, Τενέδου και μουσουλμάνοι Δ. Θράκης.
- ⇒ οι ανταλλάξιμοι αποκτούσαν ιθαγένεια στη νέα πατρίδα, είχαν δικαίωμα μεταφοράς κινητής περιουσίας, δικαίωμα αποζημίωσης, διευκόλυνση μετακίνησης από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.

Α' φορά υποχρεωτικός ο χαρακτήρας της μετακίνησης.

Αντίδραση προσφύγων=> συλλαλητήρια

Θετικά και για τις δύο χώρες:

- ❖ διασφάλιση κι αναγνώριση συνόρων
- ❖ επίτευξη εθνικής ομοιογένειας
- ❖ απρόσκοπτη ενασχόληση με εσωτερική μεταρρύθμιση κι ανάπτυξη

Πικρία προσφύγων

Άρθρο 11 σύμβασης: Ίδρυση **Μικτής Επιτροπής Ανταλλαγής** με έδρα την Κωνσταντινούπολη => Καθορισμός τρόπου μετανάστευσης κι εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλάξιμων.

Γ. Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1. Η Επιτροπή Αποκατάσεως των Προσφύγων

Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε η ΕΑΠ (Επιτροπή Αποκατάσεως Προσφύγων)

Αποστολή ΕΑΠ: εξασφάλιση παραγωγικής απασχόλησης και οριστικής στέγασης στους πρόσφυγες.

Η ελληνική κυβέρνηση διέθεσε:

- Ιδιοκτησίες Τούρκων, Βουλγάρων, κτήματα, μοναστηριακή γη (πάνω από 8 εκ. στρέμματα)
- Ποσό δύο δανείων (1924, 1928)
- Οικόπεδα (αστικά περιαστικά)
- Τεχνικό και διοικητικό προσωπικό Υπουργείων (Γεωργίας και Προνοίας- Αντιλήψεως)

Παράμετροι που ελήφθησαν υπόψη:

-Διάκριση σε «αστούς» και «αγρότες» (καλλιεργητές δημητριακών σε πεδινά, καπνοπαραγωγοί σε κατάλληλα εδάφη, αμπελουργοί στην Κρήτη, σηροτρόφοι στο Σουφλί κ.α)

-Τόπος προέλευσης (νέα Μουδανιά, Νέα Αλικαρνασός κ.α)

-Αντικειμενικές συνθήκες. Διάκριση σε αγροτική κι αστική αποκατάσταση.

Δόθηκε βάρος στη γεωργία γιατί:

- υπήρχαν μουσουλμανικά κτήματα
- ταχύτερη και φθηνότερη η αγροτική αποκατάσταση
- αγροτική η ελληνική οικονομία
- σκοπιμότητα αποφυγής κοινωνικών αναταραχών (μικροϊδιοκτησίες)

Προτεραιότητα στην εγκατάσταση προσφύγων στη Μακεδονία και Δ. Θράκη:

- δυνατότητα χρήσης μουσουλμανικών κτημάτων
- επιδίωξη κάλυψης δημογραφικού κενού

Μεγάλη η κινητικότητα των προσφύγων- διαρκείς οι μετακινήσεις.

Επίσης, με την αποκατάσταση των προσφύγων ασχολήθηκαν: Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (1922-1925), Υπουργείο Προνοίας και Αντιλήψεως, Υπουργείο Γεωργίας.

Η ΕΑΠ λειτούργησε έως το τέλος του 1930.

2. Η αγροτική αποκατάσταση

Στόχος η δημιουργία μικρών γεωργικών υπηρεσιών. Εγκατάσταση σε εγκαταλελειμμένα χωριά, νέους συνοικισμούς.

Ο κλήρος ποίκιλλε (μέγεθος οικογένειας, ποιότητα εδάφους, είδος καλλιέργειας, δυνατότητα άρδευσης). Συνήθως επρόκειτο για αγροτεμάχια. Οριστική διανομή μετά την κτηματογράφηση. Επίσης παραχωρούνταν στέγη, εργαλεία, σπόροι, λιπάσματα, ζώα.

Στέγαση: Είτε απευθείας από ΕΑΠ (εργολαβία) ή οι ίδιοι οι πρόσφυγες (αυτεπιστασία). Τίτλος απλής κατοχής. Τίτλος κυριότητας μετά την αποπληρωμή του χρέους. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ τα χρέη ανέλαβε να εισπράξει η Αγροτική Τράπεζα.

3. Η αστική αποκατάσταση

Κυρίως το κράτος. Περιελάμβανε μόνο στέγαση κι όχι πρόνοια για εύρεση εργασίας.

Εμπόδια:

- ο Μεγάλος αριθμός προσφύγων
- ο Περιορισμένα ανταλλάξιμα σπίτια
- ο Καθυστερήσεις οικιστικών προγραμμάτων
- ο Περιπλάνηση αστών προσφύγων

Πρώτοι συνοικισμοί: Καισαριανής, Βύρωνα, Νέας Ιωνίας, Κοκκινιάς.

Δημιουργία συνοικισμών με επέκταση των πόλεων => ανέγερση μικρών κατοικιών μέσω εργολάβων ή με την παροχή των κατάλληλων μέσων στους πρόσφυγες από την ΕΑΠ.

Απουσία έργων υποδομής.

Ίδρυση και προσφυγικών οικοδομικών συνεταιρισμών. Χορήγηση άτοκων δανείων.

Οι εύποροι πρόσφυγες ανάλαβαν πρωτοβουλίες ίδρυσης οικοδομικών συνεταιρισμών σε προνομιούχες περιοχές (Νέα Σμύρνη, Καλλιπόλη).

Οι άποροι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε πρόχειρες κατασκευές, σε άθλιες συνθήκες.

Δ. Η ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.

1. Η αποζημίωση των ανταλλάξιμων

Αποζημιώσεις από το κράτος υποδοχής. Η εκτίμηση των εκατέρωθεν περιουσιών από τη Μικτή Επιτροπή.

Σύσταση το 1924 της Γενικής Διεύθυνσης Ανταλλαγής Πληθυσμών που υπαγόταν στο Υπουργείο Γεωργίας. Ίδρυση κατά τόπους Γραφείων Ανταλλαγής Πληθυσμών.

Αργοί ρυθμοί- δυσαρέσκεια προσφύγων- προκαταβολή από την Εθνική Τράπεζα.

Η προσωρινή εκτίμηση των περιουσιών έγινε με βάση τις δηλώσεις στα Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών. Έλεγχος των δηλώσεων από ειδικές επιτροπές προσφύγων. Πρόβλεψη για αναθεώρηση τους από Ανώτατο Συμβούλιο εάν κρίνονταν ως ανακριβείς.

Οριστική εκτίμηση: Σύσταση Πρωτοβάθμιων Επιτροπών Εκτίμησης και Δευτεροβάθμιων Επιτροπών.

Όμως: Έργο τεράστιο κι υπονόμηση από τουρκική πλευρά.

2. Η ελληνοτουρκική προσέγγιση

Εντάσεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

- Ιούνιος 1925 : Σύμβαση Αγκυρας
 - Δεκέμβριος 1926: Συμφωνία των Αθηνών
- ✚ Ρύθμιζαν επίμαχα θέματα αλλά δεν εφαρμόστηκαν ποτέ.

Αύγουστος 1928: Νίκη Φιλελευθέρων- Επιθυμία Βενιζέλου να διευθετήσει τις οικονομικές διαφορές και να αναγνωρισθεί το εδαφικό καθεστώς των δύο χωρών.

Αρνητική στάση προσφύγων.

10 Ιουνίου 1930 : Συμφωνία της Αγκυρας. Οικονομικό σύμφωνο.

- Ρύθμιζε το ζήτημα των Ελλήνων της Κων/λης και των μουσουλμάνων της Θράκης
 - Όριζε να περιέλθουν στην κυριότητα του ελληνικού δημοσίου οι ανταλλάξιμες μουσουλμανικές περιουσίες κι αντίστροφα
 - Προέβλεπε αμοιβαία απόσβεση οικονομικών υποχρεώσεων
- ✚ Ολοκλήρωση της συμφωνίας στις 30 Οκτωβρίου 1930 με το Σύμφωνο Φιλίας, Ουδετερότητας και Διαιτησίας, με το Πρωτόκολλο για τον περιορισμό των ναυτικών εξοπλισμών και τη Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας.
- ✚ Διάψευση πολλών προσδοκιών.
- ✚ Επίτευξη διακρατικής ηρεμίας
- ✚ Αντιδράσεις από πρόσφυγες (+ εξίσωση περιουσιών + παρακράτηση 25% προκαταβολής από την Εθνική Τράπεζα+ άρνηση διακανονισμού προσφυγικών χρεών) => απομάκρυνση προσφυγικού κόσμου από κόμμα Φιλελευθέρων => ήττα στις εκλογές του 1932 και 1933.

Ε. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η ενσωμάτωση των προσφύγων.

Η ενσωμάτωση των προσφύγων ήταν το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου ελληνικού κράτους.

Δυσχέρειες:

- δεινή οικονομική κατάσταση
 - πολιτικές περιστάσεις
 - ελλιπής κρατική οργάνωση
 - τεράστιος αριθμός προσφύγων
- ✚ Σημαντική η συμβολή της ΕΑΠ

Οι πρόσφυγες δεν αποτελούσαν ενιαίο σύνολο. Οι ευπορότεροι ενσωματώθηκαν ευκολότερα. Οι περισσότεροι εξέφραζαν συχνά δυσαρέσκεια και κατηγορίες για τη Σύμβαση ανταλλαγής της Λοζάνης, για τη μη επαρκή αποζημίωσή τους. Συχνά,

- η έλλειψη κτηματολογίου
 - η ανυπαρξία τίτλων ιδιοκτησίας
 - η δυσκολία στην οριοθέτηση ή στην περίφραξη
- ✚ οδηγούσαν στην καταπάτηση ανταλλάξιμων κτημάτων από τους ντόπιους.
- ✚ Και το κράτος παραχώρησε ανταλλάξιμη περιουσία σε γηγενείς ή σε ευαγή ιδρύματα.

Διαφορά νοοτροπίας και ιδιοσυγκρασίας μεταξύ προσφύγων και γηγενών. Η διάσταση εκφράστηκε κυρίως :

- στην οικονομική ζωή (ανταγωνισμός)
- στην πολιτική ζωή (οι πρόσφυγες υπέρ του Βενιζέλου)
- στην κοινωνική ζωή (σταδιακή η επιμιξία)

✚ Σε ελάχιστες περιπτώσεις υπήρξε ανοιχτή σύγκρουση.

2. Οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων

Σημαντικές σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού κράτους.

α. Εξωτερική πολιτική. Καλές σχέσεις με Τουρκία.

β. Πληθυσμός/ εθνολογική σύσταση.

- Αύξηση πληθυσμού Ελλάδας.
- Αύξηση αστικοποίησης.
- Αλλαγή εθνολογικής σύστασης, ιδίως στην Μακεδονία. Κατοχύρωση εδαφικής ακεραιότητας.

γ. Οικονομία.

- Αναδιάρθρωση καλλιεργειών
- Πολλαπλασιασμός αγροτικής παραγωγής
- Εφαρμογή νέων καλλιεργητικών μεθόδων (αμειψισπορά και πολυκαλλιέργεια)
- Ενίσχυση μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας
- Ανάληψη κατασκευής μεγάλων εγγειοβελτιωτικών έργων- αύξηση καλλιεργούμενων εδαφών
- Βελτίωση κτηνοτροφίας, πτηνοτροφίας, δένδροκομίας, σηροτροφίας, αλιείας
- Αναζωογόνηση βιομηχανίας (κλωστοϋφαντουργία, ταπητουργία, μεταξουργία, αλευροβιομηχανία, παραγωγή οικοδομικών υλικών)

Υπεροχή προσφύγων σε επιχειρηματικό πνεύμα, εκπαίδευση, κατάρτιση, προοδευτικές αντιλήψεις.

Ένταξη γυναικών στον ενεργό πληθυσμό (1930: γυναίκες οι περισσότερες σε κλωστοϋφαντουργία, καπνοβιομηχανία, βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων)

δ. Πολιτισμός

Ρεμπέτικα. Λογοτεχνία...=> Διαμόρφωση σημερινής ελληνικής ταυτότητας.

ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Η οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας

9-12-1898: Ανάληψη καθηκόντων Ύπατου Αρμοστή από Γεώργιο. Α' διάγγελμα και ύψωση κρητικής σημαίας στο φρούριο του Φιρκά. *Το νησί υπό διεθνή προστασία.*

Αναχώρηση ξένων ναυάρχων (10-12-1898). Ορισμός 16μελούς επιτροπής (12 χριστιανοί + 4 μουσουλμάνοι) για την εκπόνηση σχεδίου κρητικού συντάγματος. Δημοσίευση διατάγματος «Περί συγκροτήσεως της Κρητικής Συνελεύσεως». Προκήρυξη εκλογών κι ανάδειξη 138 χριστιανών και 50 μουσουλμάνων πληρεξουσίων.

8-02-1899: Έναρξη εργασιών Κρητικής Βουλής

Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας συντάχθηκε κατά το πρότυπο του ελληνικού συντάγματος.

Συγκρότηση της α' κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας (Υπουργός Δικαιοσύνης ο Ε. Βενιζέλος).

2. Η περίοδος της δημιουργίας

Έργο πρώτης κυβέρνησης:

- έκδοση νόμων και διαταγμάτων
- κοπή κρητικού νομίσματος
- ίδρυση Κρητικής Τράπεζας
- οργάνωση ταχυδρομικής υπηρεσίας
- οργάνωση Χωροφυλακής (καραμπινιέροι)
- μέριμνα για εκπαίδευση
- μέριμνα για δημόσια υγεία (οργάνωση Λεπροκομείου Σπιναλόγκας)
- ίδρυση σχολείων, διορισμοί δασκάλων
- *Οργανικός Νόμος*: ρύθμιση σχέσεων Εκκλησίας της Κρήτης με το Οικουμενικό Πατριαρχείο

3. Τα πρώτα νέφη

- Υπερβολικά συντηρητικό το Σύνταγμα.
 - Υπερεξουσίες στον *Ηγεμόνα*
 - Ασάφεια στον καθορισμό αρμοδιοτήτων
 - Παραγκωνισμός τοπικών παραγόντων
 - Διάσταση απόψεων για τη διαχείριση του εθνικού ζητήματος μεταξύ Γεωργίου και Βενιζέλου
 - Προσωπική αντιπαράθεση Βενιζέλου- Γεωργίου
- ⇒ βαρύ κλίμα διχασμού.

4. Η επανάσταση του Θερίσου (1905)

α. Τα αίτια και οι αφορμές

18-03-1901: Απόλυση Βενιζέλου από Γεώργιο => δημοσίευση πέντε άρθρων στον «Κήρυκα» Χανίων

Αδιαλλαξία Γεώργιου => αδιέξοδο

Σχηματίζεται η «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις». Συνεργάτες Βενιζέλου οι Κ.Φούμης και Κ. Μάνος.

Τέλος 1904: Προκήρυξη εκλογών. Κήρυξη αποχής από Ηνωμένη Αντιπολίτευση και υπογραφή προκήρυξης υπέρ της μεταβολής του συντάγματος.

Συρροή ενόπλων μονάδων στο Θέρισο.

10-03-1905: Κήρυξη επανάστασης στο Θέρισο. Επαναστατικός αναβρασμός. Ψηφίσματα συμπαράστασης .

β. Η αντίδραση του Πρίγκιπα

Λήψη σπασμωδικών μέτρων. Προθεσμία παράδοσης εντός 36 ωρών. Κήρυξη στρατιωτικού νόμου στο νησί. Νόμος «Περί ιδρύσεως σώματος δημοφρουρών». Πλήρης πολιτική διάσπαση, απειλή εμφυλίου πολέμου. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Δηλιγιάννης προέβη σε σκληρές δηλώσεις αποδοκιμασίας του κινήματος. Ωστόσο: Μεγάλη η λαϊκή απήχηση του κινήματος και στην Κρήτη και στην Ελλάδα.

γ. Η στάση των Μεγάλων Δυνάμεων και οι διπλωματικοί ελιγμοί του Ελ. Βενιζέλου

Η Ρωσία υποστήριζε τον Πρίγκιπα. Φόβος εμφυλίου. Συλλαλητήριο στο Ηράκλειο (21-03-1905).

Οργάνωση της «προσωρινής Κυβερνήσεως της Κρήτης» με πρόεδρο τον Ελ. Βενιζέλο.

Ενέργειες:

- έκδοση γραμματίων για εσωτερικό δάνειο
- οργάνωση υπηρεσιών, συγκοινωνιών, διοίκησης
- τύπωση γραμματοσήμων
- έκδοση εφημερίδας «Το Θέρισο»

Μετατόπιση της κρίσης στο διπλωματικό πεδίο. Στόχος του Βενιζέλου η προσωρινή δημιουργία καθεστώτος ανάλογου με εκείνου στην Αν. Ρωμυλία.

δ. Το τέλος της επανάστασης του Θέρισου και ο θρίαμβος της πολιτικής του Ελ. Βενιζέλου

02-07-1905: Αυστηρό τελεσίγραφο Δυνάμεων προς τους επαναστάτες. Διαπραγματεύσεις όλο το καλοκαίρι.

02-11-1905: Συμφωνία στις Μουρνιές Κυδωνίας => Αμνηστία και παραχωρήσεις. Όχι όμως ένωση με Ελλάδα. Ωθηση στο Κρητικό Ζήτημα. Θετικές εξελίξεις.

Φεβρουάριος 1906: Εξέταση της κατάστασης από Διεθνή Επιτροπή. Νέα ρύθμιση του Κρητικού Ζητήματος.

- Οργάνωση Κρητικής Χωροφυλακής με νέο σχήμα

- Ίδρυση Κρητικής Πολιτοφυλακής με Έλληνες αξιωματικούς
 - Ανάκληση ξένων στρατευμάτων
 - + Θρίαμβος πολιτικής Ελ. Βενιζέλου. Συγκρότηση Β' Συντακτικής Συνέλευσης για εκπόνηση νέου συντάγματος.
 - + Έκδοση ενωτικού ψηφίσματος
 - + Ο Γεώργιος μπορούσε να διορίζει τον Ύπατο Αρμοστή της Κρήτης
- ⇒ Το νησί ήταν πλέον ιδιότυπη ελληνική επαρχία

Παραίτηση Γεώργιου. Ορισμός Αλ. Ζαΐμη ως ύπατου Αρμοστή.

5. Η αρμοστεία του Αλ. Ζαΐμη (1906-1908)

18-09-1906: Ανάληψη καθηκόντων από Αλ. Ζαΐμη.

- Βελτίωση οικονομίας
 - αναδιοργάνωση διοίκησης
 - οργάνωση υγείας και παιδείας
 - οργάνωση Πολιτοφυλακής Κρήτης (ο πρώτος στρατός του νησιού)
 - Εκκένωση νησιού από ξένα στρατεύματα
- + Ευχαριστήριο Ψήφισμα Κρητικής Βουλής προς τις Μ. Δυνάμεις.

6. Η κατάλυση της Αρμοστείας στην Κρήτη. Το πρώτο ενωτικό Ψήφισμα των Κρητών

- o Προσάρτηση Βοσνίας- Ερζεγοβίνης από Αυστρία
 - o Ανακήρυξη Βουλγαρίας σε βασίλειο
 - o Προσάρτηση Αν. Ρωμυλίας από Βουλγαρία
- ⇒ Ανάγκη λαϊκών κινητοποιήσεων για κήρυξη της ένωσης με την Ελλάδα.

Α' Ψήφισμα ένωσης στα Χανιά κι επίσημο Ψήφισμα (24-09-1908).

Σχηματισμός προσωρινής διακομματικής κυβέρνησης στην Κρήτη. Αποφυγή αναγνώρισής της από Ελλάδα.

7. Τα γεγονότα των ετών 1909-1913

Μη δυναμική αντίδραση Δυνάμεων στα γεγονότα. Ύψωση ελληνικής σημαίας στο Φιρκά. Παραίτηση κυβέρνησης Κρήτης. Στρατιωτικό άγημα για την υποστολή της.

Μάρτιος 1910 : Εκλογές. Νίκη κόμματος Ελ. Βενιζέλου. Νέα περίοδος.

8. Η μετάκληση του Βενιζέλου στην Αθήνα και οι επιπτώσεις της στο Κρητικό Ζήτημα

Κίνημα στο Γουδί- μετάκληση Βενιζέλου στη Αθήνα κι ανάληψη πρωθυπουργίας. Αμφίθυμα συναισθήματα στους Κρήτες. Ισχυρές αντιδράσεις όταν ο Ελ. Βενιζέλος αρνήθηκε να δεχθεί Κρήτες βουλευτές στο ελληνικό κοινοβούλιο.

Συγκρότηση Επαναστατικής Συνέλευσης και σχηματισμός ενόπλων τμημάτων.

9. Η οριστική λύση του Κρητικού Ζητήματος

Έναρξη Βαλκανικών Πολέμων κι υποδοχή Κρητών βουλευτών. Γενικός Διοικητής της Κρήτης ο στενός φίλος του Ελ. Βενιζέλου, Στεφ. Δραγούμης.

Ουσιαστική πλέον η ένωση, εκκρεμούσε η τυπική αναγνώριση.

Συνθήκη Λονδίνου (30-05-1913): Παραίτηση σουλτάνου από τα δικαιώματά του στην Κρήτη και παραχώρησή τους στις Μ. Δυνάμεις.

Συνθήκη ειρήνης μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής αυτοκρατορίας (14-11-1913): Ένταξη Κρήτης στην ελληνική επικράτεια

01-12-1913: Επίσημη κήρυξη ένωσης Κρήτης με την Ελλάδα

⇒ Ύψωση ελληνικής σημαίας στο φρούριο του Φιρκά.

ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Α. Ο ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟ 19ο ΚΑΙ 20ο ΑΙΩΝΑ

1. Οικονομική και πνευματική ανάπτυξη

Βελτίωση συνθηκών ζωής Ελλήνων μετά την υπογραφή των «Χάτι Χουμαγιούν» και «Χάτι Σερίφ».

- ο ισονομία
- ο θρησκευτική ελευθερία
- ο δημογραφική αύξηση ποντιακού πληθυσμού
- ο καλλιέργεια ελληνικής παιδείας
- ο ανάπτυξη νεοελληνικής συνείδησης

Στα χέρια του ποντιακού ελληνισμού το εμπόριο του Εύξεινου Πόντου και της ενδοχώρας. Άνθηση Τραπεζούντας.

Πυκνή βλάστηση => εργοστάσια ατμοπρίονων => παραγωγή ξυλείας (εξαγωγές σε Τεργέστη, Ν. Υόρκη, Ρωσία)

Ανάπτυξη γεωργικής οικονομίας (σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, όσπρια, πορτοκάλια, γεώμηλα, καπνά). Δημοφιλή στις αγορές τα τυροκομικά προϊόντα.

Μεταλλεία αργύρου, χαλκού, μολύβδου. Ανάπτυξη χρυσοχοΐας, σιδηρουργίας, χαλκουργίας, ναυπηγικής.

Κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή το διαμετακομιστικό εμπόριο. (Η Τραπεζούντα έλεγχε μέχρι το 1869 το 40% του εμπορίου της Περσίας, κέρδος 200 εκ. φράγκα το χρόνο).

Εμπορικά υποκαταστήματα και πρακτορεία μεταφορών σε Ρωσία, Περσία, Αγγλία, Κων/λη, Μασσαλία κ.α. Σημαντική η οικονομική θέση της Τραπεζούντας αλλά και άλλων πόλεων (Αμισός, Κερασούντα).

Ανάπτυξη πνευματική και καλλιτεχνική. **Φροντιστήριο Τραπεζούντας**: σημαντική η συμβολή του στην ανάπτυξη της νεοελληνικής συνείδησης. Αύξηση αριθμού σχολείων κι εκκλησιών. Ίδρυση ελληνικού τυπογραφείου.

Πρωτεργάτης η πρωτοεμφανιζόμενη αστική τάξη.

Σημαντική η συμβολή των Ποντίων στους εθνικούς αγώνες. Θεαματικό το προβάδισμά του έναντι των υπόλοιπων εθνοτήτων της περιοχής.

Αλλαγή πολιτικής από τις νεοτουρκικές κυβερνήσεις, ενάντια στην αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών => απόφαση Ποντίων για τη δημιουργία Ποντιακής Δημοκρατίας.

2. Αγώνες για τη δημιουργία μιας αυτόνομης Ποντιακής Δημοκρατίας (1917-1922)

Βασικοί εκπρόσωποι: Κ. Κωνσταντινίδης, Β. Ιωαννίδης, Θ. Θεοφύλακτου, Ι. Πασσαλίδης, Λ. Ιωαννίδης, Φ. Κτενίδης. Ξεχωρίζει ο μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρύσανθος κι ο Αμάσειας Γερμανός Καραβαγγέλης.

Ηγετική μορφή ο Χρυσάνθος επί α' παγκοσμίου πολέμου. Μετά την επιστροφή των νεότουρκων άρχισαν οι μαζικές διώξεις. Ευαισθητοποίηση Ελλήνων της Ρωσίας => εκλογή Κεντρικού Συμβουλίου για τη δημιουργία ανεξάρτητου Ποντιακού Κράτους με έδρα το Ροστόβ.

Πρωτεργάτης του αγώνα στην Ευρώπη ο Κ. Κωνσταντινίδης => υπομνήματα και χάρτης.

Α' παγκόσμιο Παν-ποντιακό συνέδριο στη Μασσαλία (Φεβρουάριος 1918): Επίσημη έκκληση βοήθειας προς ΕΣΣΔ.

Ο Πόντος δεν συμπεριλήφθηκε στις ελληνικές διεκδικήσεις του συνεδρίου στο Παρίσι (Δεκέμβριος 1918) => απογοήτευση Ποντίων => έντονες διαμαρτυρίες στα συνέδριά τους. Επίσκεψη Χρυσάνθου στο Παρίσι και ενημέρωση επισήμων για τα αιτήματα του ποντιακού ελληνισμού => στήριξη από Η.Π.Α.

Συζήτηση Χρυσάνθου με Αρμένιους και μουσουλμάνους για ίδρυση ομοσπονδίας.

Συνθήκη φιλίας και συνεργασίας Κεμάλ- Μπολσεβίκων (Μάρτιος 1921) = ταφόπλακα ποντιακού ζητήματος. Ενίσχυση Κεμάλ. Αρνητικό κλίμα. Πρωτοβουλίες Ποντίων και αδράνεια ελληνικών κυβερνήσεων. Νέα ποντιακά συνέδρια σε Κων/λη και Αθήνα.

Στήριξη Ιταλίας και Γαλλίας στον Κεμάλ => αντεπίθεση =>κατάρρευση μετώπου =>εθνική συμφορά. Διασπορά Ελλήνων Ποντίων. Βίαιο τέλος με τη Συνθήκη της Λωζάννης (1923).

3. Η μεθοδευμένη εξόντωση (γενοκτονία) των Ελλήνων του Πόντο

Ανάλογη η γενοκτονία των Αρμενίων. Περισσότεροι από το 50% θανατώθηκαν. Διαφορές από γενοκτονία Εβραίων => εξυπηρέτηση πολιτικής σκοπιμότητας εκκαθάρισης Μ. Ασίας από το ελληνικό στοιχείο.

Σύνορο Ελλάδας και Τουρκίας ο ποταμός Έβρος. Προηγήθηκε εξόντωση ή διασπορά του παρευξείνιου ελληνισμού που πιστοποιείται και από τα Αρχεία των Υπουργείων Εξωτερικών της Ευρώπης και της Αμερικής.

